ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТОМ «DAS HERZ» ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ

Прокоф'єва М. О.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології
факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна

Радченко М. О.
студентка
Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна

Ярошенко Ю. І.
студентка
Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна

Проблема вивчення культурних кодів, мовної картини світу, привертає все більше уваги дослідників. Різні аспекти зазначеної проблематики відображено у працях Желуденко М.О. [3], Сабітової А.П. [4], Яловенко О.В. [10], Бобро М.П. [1], Прудніковой Т.І. [6], Репп Л.В. [7], Іванів Р.О. [5], Скуратівської М.О. [9], Хайдарі Н.І. [8], Сітко А.В. [8].

Мова є динамічною системою, яка завжди знаходиться в русі, вона постійно змінюється та розвивається. Одним із основних принципів сучасних лінгвістичних досліджень є антропоцентризм. Людина – це не лише носій мови, а й носій культурних кодів, культурних феноменів.

Мову можна розглядати з точки зору культури та суспільства, оскільки вони утворюють одну систему. За словами А. Гавриченко, мова, як середовище людського існування, зосереджується у культурі кожного народу, а тому не може перебувати поза особистістю і суспільством [2].

У мові відбувається не лише вербалізація суспільних процесів, а й емоцій людини, тобто вона відображає емоційну, душевну складову особистості. Емоційні фактори є одним з джерел семантичного розвитку мови, при цьому емоційні компоненти знаходяться не за межами лексичного значення слова, а є його частиною, тому кількість фразеологічних одиниць, що характеризують емоції людини, є надзвичайно великою.

Фразеологічні одиниці (ФО) є засобом образного відображення світу, що містить в собі історичні та міфологічні події. Для ФО характерними є

яскраві емоційні забарвлення, які надають мові особливої образності, колориту і виразності [11, с. 45].

Серед значної кількості ФО сучасної німецької мови вагому частину займає група фразеологізмів на позначення емоційного стану людини. Цей факт свідчить про бажання та спрямованість особистості адекватно передати внутрішньо-емоційний стан та почуття за допомогою використання мовних засобів.

Об'єкт статті – фразеологічні одиниці, у яких вербалізовано концепт *серце.* Джерельною базою статті є сучасні словники, художні та публіцистичні німецькомовні твори.

Особливу увагу привертає вживання компоненту ***«серце»*** у фразеологічних одиницях, оскільки серце є головним органом, що уособлює глибокі людські почуття. Крім того, широка полісемія цього терміну вказує на суб'єктивне сприйняття змін в діяльності серця при різних емоційних станах людини (наприклад, збільшення або зниження частоти серцевих скорочень), в основі яких найчастіше лежать особистісно-етичні мотиви [9, с. 192].

Фразеологічні одиниці, що містять компонент ***«серце»***, можна розділити на три групи, що характеризуються позитивним, негативним та нейтральним конотативним відтінком.

1. Насамперед проаналізуємо німецькі фразеологізми з компонентом ***«серце»,*** які позначають позитивні емоції. Для дослідження мовного матеріалу ми виділили такі фразео-семантичні підгрупи як *«радість», «захоплення», «душевна щедрість», «безстрашність», «сердечність»* тощо, наприклад: ***das Herz hüpft j-m vor Freude (Begeisterung) –*** *серце вистрибує з грудей від радості;* ***j-m. Lacht das Herz im Leib*** *– серце радіє*; ***alles, was das Herz begehrt*** *– все, що душі завгодно;* ***seinem Herzen einen Stoß geben –*** *набратися сміливості*. Досить часто серце пов'язано з поняттям кохання, закоханості та прихильності. Наприклад, ***sein Herz an jm verloren haben / j-m das Herz offnen*** *– відкрити серце / віддати комусь своє*; ***sich in die Herzen stehlen –*** *закрастися в серце;* ***j-m von (ganzem) Herzen lieben –*** *любити усім серцем;* ***sein Herz an j-n verloren haben –*** *закохатися в когось* [13].

2. Деякі ФО з компонентом ***«серце»*** мають нейтральне забарвлення, вони не дають оцінку емоціям людини, а лише вказують на факт їх наявності. До цієї групи належать ФО на позначення *«байдужості», «совісті», «сорому», «хвилювання»* тощо. Наприклад: ***mit halben Herzen*** *– з невеликим інтересом*; ***sich bis in sein Herz hinein schämen*** *– соромитися до глибини душі;* ***j-m etw. auf die Seele binden –*** *турбуватись про когось;* ***mit dem Herzen nicht dabei sein*** *– роботи щось неохоче, бути байдужим.*

Нейтральними є також ФО, що позначають *«відвертість»* та *«недовіру»,* наприклад: ***j-m sein Herz aufschließen*** *– відкрити серце, говорити про свої почуття відкрито*; ***etw. kommt von Herzen –*** *походити*

від душі, від щирого серця; ***Misstrauen schleicht sich in j-s Herz*** *– бути недовірливим* [12, с. 32].

3. Найбільш численну групу становлять ФО, що мають негативну конотацію. У результаті дослідження було з'ясовано, що німецькому народу, як і українському, властиві такі негативні почуття, як *«страждання», «душевний біль», «переживання», «образа» та «страх»*, що активно простежується на прикладі фразеологічних одиниць з компонентом ***«серце»,*** наприклад: ***etw. liegt j-m wie ein Stein auf dem Herzen*** *– камінь на серці;* ***sich etw. aus dem Herzen reissen*** *– затаїти образу;* ***j-m. blutet das Herz*** *– серце кров'ю обливається;* ***ein hartes Herz haben*** *– мати жорстоке серце;* ***etwas betrübt das Herz*** *– розбити серце;* ***j-m. wird das Herz schwer*** *– на серці важко;* ***j-m das Herz abdrücken, j-m das Herz schwer machen –*** *засмучувати когось, завдавати болю.* До групи ФО з негативною конотацією відносимо також ФО, які несуть в собі почуття *«жалю»* та *«співчуття»,* наприклад: ***es dreht einem das Herz im Leibe herum*** *– серце стискається від жалю* [14; 15].

Наведені приклади чітко демонструють дуалістичну природу соматизму с*ерце.* 1. Серце – орган людського організму. 2. Серце – це емоційна сфера людини (почуття, емоції, душа, переживання).

Іванів Р.О. виділяє такі когнітивні ознаки серця: 1) серце – орган почуттів, символ любовних почуттів, пристрасті, любовної прив'язаності; 2) серце – виразник емоційно-психічного стану людини; 3) серце – сукупність якостей, рис характеру людини [5].

Проаналізувавши фразеологізми з компонентом ***«серце»*** на позначення емоційного стану людини, можна відзначити, наскільки німецькі ФО різноманітні за своєю семантикою та виразністю. Завдяки цьому лінгвістичному явищу розкривається почуття та стан індивідів, а також їхні внутрішні переживання стосовно певних життєвих подій.

Література:

1. Бобро М.П. Аксіологічні та лінгвокультурні параметри концепту життя як складника української концептосфери. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/2019/01/dis_Bobro.pdf. (дата звернення: 11.11.2021).
2. Гавриченко А. «Серце» як ключовий концепт української лінгвокультури / А. Гавриченко. // Синопсис: текст, контекст, медіа. – 2014. – № 1. URL: http://nbuv.gov.uaф/UJRN/stkm_2014_1_9. (дата звернення:10.11.2021).
3. Желуденко М.О., Сабітова А.П. Мова як індикатор моральних цінностей та чинник формування культури нації / М.О. Желуденко, А.П. Сабітова. Мова та мовлення : фундаментальні парадигми розвитку: кол. моногр. / за ред.: Калинюк Т.В., Боднарчук Т.В. Кам'янець-Подільський: ТОВ Друкарня «Рута", 2021. С 54-56.

4. Желуденко М.О., Сабітова А.П. Связь моральних ценностей, менталитета и речи (на основе немецкого языка) / М.О. Желуденко, А.П. Сабітова // Закарпатські філологічні студії. Т.1. Вип.7. 2019. С. 83-86.
5. Іванів Р.О. Концепт «Серце» як компонент концептосфери «Людина» та його реалізація у германських і слов'янських мовах (на матеріалі англійської та української фразеології). URL:file:///E:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/admin,+29.pdf (дата звернення:11.11.2021).
6. Прудніков а Т.І. Концепт серце в українській фразеології / Т.І. Прудніков а // Культура народов Причерноморья. 2012. № 228. С. 175-177.
7. Репп Л.В. Національна своєрідність концептів HEART та SOUL в англійському фразеологічному просторі: мультилінгваний аспект / Л.В. Репп // Англістика та американістика. 2020. № 17. С. 34-40.
8. Сітко А.В., Хайдарі Н.І. Роль прагматичного фактору при перекладі фразеологічних одиниць / А.В. Сітко, Н.І. Хайдарі // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: зб. наук. праць. Київ: Аграр Медіа Груп, 2014. С. 380-383.
9. Скуратівська М. О. Культурні концепти та національні мовні картини світу: уявлення про роботу на прикладі матеріалу німецької мови / М. О. Скуратівська // Роль іноземних мов у соціокультурному становленні особистості: ІІ Всеукраїнський круглий стіл (29 березня 2018 р.): збірник наукових праць. Київ: НАУ, 2018. С. 190–195.
10. Яловенко О.В. Своєрідність передачі транскультурної ідентичності персонажа при перекладі творів Д. Лагірі (іменування героїв та мова як ознака гібридності) // Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст: матеріали міжнародної наукової конференції, м. Умань 25-26 травня 2017 р. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. Ч. 2. С. 220-221.
11. Baran Ya. A. Phraseology in the system of language. I–Fr., 1997. 200 p. URL: http://library.nuft.edu.ua/ebook/file/10.02.15%20baran%20Я.A.pdf (дата звернення: 12.11.2021)
12. Burger H. Phraseologie: Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2007. 240 S
13. Der Duden (2019). URL: https://www.duden.de/ (дата звернення:11.11.2021).
14. Redensarten: Herz. URL: https://www.medienwerkstatt-online.de/lws_wissen/vorlagen/showcard.php?id=10759&edit=0 (дата звернення: 11.11.2021)
15. Wörterbuch für Redensarten, Redewendungen, idiomatische Ausdrücke, Sprichwörter, Umgangssprache «Redearten-Index». URL: https://www.redensarten-index.de/suche.php (дата звернення 10.11.2021)